

מסורת הש"ס

(א) [ש"ס מוסף ע"ז לר"ד מענין ומוק' מנחות כ: ע"ז ש"ס (ג) קלמן טו; (ג) עירובין מה, (ד) ג"ל ברבי, (ה) ג"ל ספאה ע"י מוסף עירובין מה, ד"ה מנ"י, (ו) [מסכת דר, (ז) [מוסף פ"א] פסקים כ: ע"ז ש"ס מוסף שנת קמת, ד"ה לפי שאין, (ח) [ג"י ר"ש ר' אלעזר אורמ, (ט) ק"י רבא וכן הוא בראש, (י) ק"י אפי, (יא) [פסקים קב: מגילה יח: יבמות נה, נדה כג, (דף ק"ו, (ט) ג"ל ספאה].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אחד אמר יאסר בשלמא מ"ד ייסר כדאמרין אלא אמר דאמר יאסר מאי היא כדתי' במגילת תענית: (ב) שם איתביה אבי אכל ועמד הו' זה אכיל: (ג) רש"י ד"ה חתמה המנהג בסופא אמר דאמר יאסר דלא הוה בני ייסר דמשמע בצי דוקא: (ד) תוס' ד"ה חתמה כו' קודם התוכן אמרין בזמן שיש שום חס' צום בלא מנה סבה: (ה) ד"ה יאסר כו' אכל מותר: (ו) ד"ה וחס' ר' אכל יסילס אותו ליום אחד וכן ט' למה:

לעזי רש"י

שומייילר, דגונס.

מוסף רש"י

אנשי שמעון, של אותה שנת, מתעניין אלא משלימין. שפדין אינן מוקרין כל יום, ובמגלה (י) מפרש שנת מתענין משה ע"ל אשתי בית אב שחי עובדין אותו היום ובזמן שם לביטע, ואם היו מתענינים ומשלימין לא היה להם כח לעמוד בעבודה (קלמן טו). משה בניו של סנאב בן בנימין, משפחה היא משנת בנימין שנפל להן גורל לקרין ע"ש י"ז בשל בנימ עולה, ויו"ט היה להם לשלם כדמך פסקי תענית (שורבין מה). ודחירוהו לאחר השבת, שהוא עומד בצל והו' יו"ט שלנו (שם).

רבינו גרשום

דקא מימלך ממילוי. שקיבל עליו תענית בשחרית עד הצהרים, ובצהרים קבל עליו להתענות עד לאורחא. כלא שקעה עליו החמה, כלומר, שלא התענה כל היום עד לאורחא. לעצור נפשיהו מיכוונו. אבל תענית לא מקריא אלא א"כ מליים כל היום. מגני שיי"ש (שלמה) [שפני היה. שמביאין בו עצים למערכה. התם לעצור נפשיהו בעלמא מיוכוונ.

מאימתי פרק ראשון תענית

יב.

עין משפט גר מצוה

הא דאמרתם מתענין לשעות והוא שלא טעם כלום כל אופו היום. כלומר לא אמרו במתענה שאלו כל זיוס כגון שהתחיל להתענות עד חצי היום ואח"כ אכל דאין זה ענינו ואם אכל קודם חלות אין כך כלום דאין תענית של כלום אלא כשהשלים כל היום אע"פ

הא דאמרת מתענין לשעות והוא שלא טעם כלום עד הערב א"ל אביי הוא תענית מעלייתא היא לא צריכא דאימלך אימלוכי ואמר רב חסדא א"ל כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמייה תענית מיתבי א' אנשי משמר מתענין ולא משלימין התם לצעורי נפשיה בעלמא הוא תא שמע א' דא"ר אליעזר א' (בן) צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל מ' באב להיות בשבת ודחינהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו הוא התם נמי לצעורי נפשיה בעלמא הוא תא שמע א' דאמר רבי יוחנן אהא בתענית עד שאבוא לביתי התם לשמוטיה נפשיה מבי נשיאה הוא דעבר אמר שמואל א' כל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום לאו שמייה תענית ואי יתיב מאי אמר רבה בר שילא דמי למפוחא דמליא זיקא אימת מקביל ליה רב אמר במנחה ושמואל אמר ב' בתפלת המנחה אמר רב יוסף כוותיה דשמואל מסתברא דכתיב במגילת תענית להן כל איניש דיתירי עלוהי מקדמת דנא ייסר מאי לאו ייסר עצמו בצלו לא יאסר עצמו פליגי בהא רבי חייה ורבי שמעון רבי חד אמר ייסר וחד אמר יאסר (ב) מ"ד ייסר כדאמרין למאן דאמר יאסר מאי היא דתניא במגילת תענית כל איניש דיתירי עלוהי מקדמת דנא יאסר כיצד י' יחיד שקיבל עליו שני וחמישי (ושני) של כל השנה כולה ודאיעורו בה ימים טובים הכתובין במגילת תענית אם נדרו קודם לגזרתו יבטיל נדרו את גזרתו ואם גזרתו קודמת בתבול גזרתו את נדרו תנו רבנן א' עד מתי אוכל ושותה ב' עד שיעלה עמוד השחר דברי רבי א' רבי אליעזר בר שמעון אומר עד קרות הגבר אומר א' אביי לא שנו אלא שלא גמר סעודתו אבל גמר סעודתו אינו אוכל איתביה א' רבא גמר ועמד דרי זה אוכל התם כשלא סילק איכא דאמרין איתביה א' רבא לא שנו אלא כשלא יישן אינו אוכל איתביה אביי (ג) ישן ועמד דרי זה אוכל התם במתנמנם א' היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי

כל תענית שאם שקעה עליו חמה לא שמייה תענית. פ"י במסכת ע"ז פרק אין מעמידין (דף לז) וכן בחלוק שאין לו אימרא פירש התם וכל פוסק דמתענין לשעות דכל תענית כריך לקבלו מצד צד תפלת המנחה צשומע תפלה ואם הוא שנת בלתי גלור ורכין שיאמר למחר לא היה בתענית

יחיד כי היכי לייכא למטעי בתענית נצור: **התם לצעורי נפשיה בעלמא.** ואע"ג דלמרין (ר"ה דף יח:) משחרב בית המקדש צטלה מגילת תענית והאי עובדא דרבי אליעזר בר צדוק היה לאחר חורבן דאי קודם החורבן אמרין (שס) כיון שיש שום חס' אין שם גזירות המלכות האי תנא סבר ללא צטלה: **יאסר.** פ"י יאסר בלתי"ף הו' לשון אסור שאסר עלמנו וייסר הו' לשון הסרה כלומר יסור מן הנדר א' יהיה מותר לאכול למחר שהיה יום טוב ואין להתענות: **ואם גזרתו קודם גזרתו ידחה רש"י ידחה נדרו מכל וכל ולא יסילס אותו תענית והר"י מוסק דצדק ויש להחמיר דדוקא אותו יום לא יתענה אכל יסילס אותו ליום א' מחר וכן יש לומר שלא להתענות בראש חטא ובמנוחה וצפורים דמלאך ודאי לא צטלה מגילת תענית: **יב****

דנא ייסר מאי לאו ייסר עצמו בצלו לא יאסר עצמו פליגי בהא רבי חייה ורבי שמעון רבי חד אמר ייסר וחד אמר יאסר (ב) מ"ד ייסר כדאמרין למאן דאמר יאסר מאי היא דתניא במגילת תענית כל איניש דיתירי עלוהי מקדמת דנא יאסר כיצד י' יחיד שקיבל עליו שני וחמישי (ושני) של כל השנה כולה ודאיעורו בה ימים טובים הכתובין במגילת תענית אם נדרו קודם לגזרתו יבטיל נדרו את גזרתו ואם גזרתו קודמת בתבול גזרתו את נדרו תנו רבנן א' עד מתי אוכל ושותה ב' עד שיעלה עמוד השחר דברי רבי א' רבי אליעזר בר שמעון אומר עד קרות הגבר אומר א' אביי לא שנו אלא שלא גמר סעודתו אבל גמר סעודתו אינו אוכל איתביה א' רבא גמר ועמד דרי זה אוכל התם כשלא סילק איכא דאמרין איתביה א' רבא לא שנו אלא כשלא יישן אינו אוכל איתביה אביי (ג) ישן ועמד דרי זה אוכל התם במתנמנם א' היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי

משני גזירין ועצים טעונין קמיהו טעונים הגשה כו': דאמר רבי יוחנן. פעמים שהיה אומר האם בתענית עד שאצוא לביתי ואי משני לזיתיה צחסים או גב' שעות זיוס הוה אכיל קרי ליה ומתנה: **לא שמוטיה נפשיה מבי נשיאה.** דלא ליתרחוהו למיכל כדתייהו ויהי מנשק מציאן שיהיה עמו היא אומר כן שלא ירחיקוהו לאכול עמו ומיהו לאו תענית שאם היה רוצה היה אוכל ומד ואין נדרו כלום: **איה יסבי מאי.** מי סליק לתענית אין לא: **למפוחא.** הוא המפוח שנופחין בו הנפחין את האור המתמלא ברוח אף זה מתמלא רוח שלא אכל כנס: **במנחה.** בזמן המנחה ואפילו בשוק אומר הריני מחר בתענית: **צסופה א'** תוספת ריזי ותחנונים עד שאומר הריני מחר בתענית. **דוקא נקט מנחה משום דסמוך לתחלת יום תעניתו לאפקוי תפלת יוצר דיקא נמי מדפסיק שמואל ופליג אדרב דאמר בזמן המנחה שיעורא ימירא: דדקסיב במגילת תענית.** לסוף ימים טובים הכתובים במגילת תענית כתיב זה מקדמת דנא ייסר לעיל מינה תני אילין יומיא די לא להתעננה כהון לן כל איניש דיתירי עלוהי תענית מן קדמת דנא לפני אלו ימים טובים כגון שקיבל עליו עשה תענית או עשרים ונכנסו אלו הימים בהם: **ייסר צללו.** בתפלה ואי לא קצליה עליה בתפלת המנחה לא דחי להנך ימים טובים. אלמא דעיקר תענית צבי קצליה תענית עליהו ויסר לא קצליה עליהו כמו תעניתו יד' אל ה' דמתרגמינן ארימית יד' צללו ואין רבי מודה, האי דקתיב דכתיב משום דמגילת תענית היתה נכתבת לצד לזכרון נסים: **וחד אמר יאסר.** דלא הוה תני ייסר (ד) צללו דמשמע דוקא כדאמרין אי מקבל בתפלת המנחה אין ואי לא לא אלא יאסר דמשמע יהא אסור לאכול אי אמי עליה תענית מן קדמת דנא צין בתפלה צין שלא בתפלה: **מאי היא.** מאי קסבר. ומשני כדתייהו יחיד שקבל עליו תענית שני וחמישי של כל השנה כולה כלומר כדמפרש בהדיא חס נדרו קודם לגזרתו כו' ולא שג' צין בתפלה צין שלא בתפלה: **קודם גזרתו.** קודם תעניתו צין שלא בתפלה: **קודם גזרתו.** קודם שגזרו חכמים ימים טובים הללו אכל משגורו אע"פ שהתחיל תעניתו קודם המניח הללו לא דחו: **עד מתי אוכל ושותה.** צלילה כשמתענה למחר בכל תעניות שהוא אוכל משתחנן ואפילו בתענית יחיד קא מירי: **עד קרות הגבר.** אפילו פעם ראשונה קאמר מדקאמר גבי יואל יחיד צלילה כסדר יומא (דף כא.) עד שישלם: **שלא גמר סעודתו.** אכל גמר דברי הכל אינו אוכל: **אכל ועמד.** אע"פ שצריך ועמד משולחנו חוזר ואוכל ואין צריך כלום: **שלא סילק.** את הטבול ללא עקריה היא ולא אסח דעתיה מאכילהו כסעודה ארימתא דמיא: **איכא דאמרי רבא כו'. והלכה כרביא דלמרי אורכל ושותה עד שישן קבע ועד שיעלה עמוד השחר כרבי: אכל יסן.** הפסקה היא ושוב אינו אוכל: **הס. לאו יסן** וכו'.

מיר

לגזרתו ידחה נדרו את גזרתו כו'. פ"י כל אינש דיתירי עליהו נדר תענית מקדמת גזירה דנא להיות היום יום טוב ושיהיה אסור בתענית. יאסר באכילה ובשתיה [ונקיים נדרו. הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו שמיים בית דין הויין שלש תענית על הצבור אופלקו ושחיתין משהשיכו ומתירין במלואה וכו'. ת"ר עד מתי אופלקו ושחיתין עד שיעלה עמוד השחר דברי רבי ר' ששון בן אלעזר אומר עד קרות הגבר. אמר רבה לא שנו עד שיעלה עמוד השחר, אלא אם לא יסן שנת תרומה אלא יסן ולא יום, כגון זה אע"פ שהמתנמנם אוכל. אלא אם יסן שנת קבע נדרים לא היא, אלא יסן לגמרי אינו אוכל. ירושלמי. יסן ועמד אסור, לא שנו אלא שלא התנה, אבל התנה מותר. קיימא לן דלגבי תענית דאכיל בלילא ואמפסיק, אם גמר וסילק לא יאכל, אבל אם [לא] סילק ודעתו עוד ליכיל [ג'יא: לאכול] אע"פ שישן עומד ואוכל. אבל בתענית ששוסק בו מבעוד יום אע"פ ששוסק חוזר [ואוכל] עד שיבא השמש, כי הא דכת' באגרת איכה, ר' יהודה בן בתירה אול לגציבין בערובת צונא רבא אתא ארש כנשתא לזמניה, א' ליה כבר אכלי ופסקי ל' א' ליה אשנא עלי דלא (לימא) [לימא אישין] הואו צונא אשנא עליו, אול עמיה, וכיפא אמרין אכל מן כל עיגול חד פתות, ואכל מן כל בהשיל חד פת, ושחיה מן כל סוס רכוס, חד כוס, ש"מ דאע"ג דפסקי אכיל. ולפיכך מישחו מיא, היכא דאית ליה למיכל ליה לית למישתי וכו'. וכן כתב ופירש רבינו הגאון ב"ר אבא (ב) וכו'.

מד א ב מיי פ"א מהל' תענית הלכה ג' סגן עין ג טו"ש א"ח ס' מקדש ספיק י: מה ג שם ספיק א: מז ד מיי פ"ו מהלכות כלי מקדש הלכה ט: מז ה מיי פ"א מהלכות תענית הלכה י טור ש"ע שם ספיק ה: מה ו מיי פ"ט טו"ש ע' שם ספיק ו [וספון מקדש]: ז מיי פ"ג מהלכות נדרים הלכה ט טו"ש א"ח סימן ח ע' ספיק א' ח: מז ח מיי פ"א מהל' תענית הלכה ח סגן עין ג טו"ש א"ח ס' מקדש ספיק א' ח:

רבינו הגנאל

הא דאמרת מתענין לשעות ומתענה לא שמייה תענית, והוא שלא טעם כלום עד הערב. ואע"ג דביתא דאמרי רב חסדא דלמטה דאמר כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמייה תענית. ואותבינן עליה הא דתנן אנשי משמר מתענין [ולא] משלימין, והא דאמר ר' אלעזר בר (יצחק) [צדוק] דתענינו בו [ולא] השלמנוהו, הנה תעניתו תענית אף על פי שלא שקעה עליו חמה. ומשני התם אינה תענית [אלא] רצו להטעיר גם הם בצעור ציבור, ולא משום דתורת דין [תענית] עליהם. ור' יוחנן לא הוה מסכים לתענית לבבו, ולא היה אומר אלא להתחמט מבי נשיאה, שלא היה רוצה לטעור אצלם. אמר שמואל כל תענית שלא קבלה מבעוד יום אינה תענית [וכו']. אימת מקדלה רב אמר במנחה. משנה א' ויספן להתלת המנחה, ואפי' מתעסק במלאכתו מחר, מחר איהו בתענית יומיה רגון שתייה תפלות ביום תעניתו מקובלת. ושמואל אמר בתפלת המנחה. כלומר צריך להיות לכול אלו הדברים בשומע תפלה (גור). אמר רב יוסף כשמואל מסתברא דכתיב במגילת תענית להן כל אינש דיתירי עליוהו מן קדמת דנא ייסר. מאי יאסר עצמו בצלו. לקודם שקיבל עליו תענית מקבל עליו בתפלתו תענית, שנמצא אסור עצמו באכילה ובשתיה בקבלתו תענית בתפלתו. פליגי בה ר' חייה ור' שמעון ב"י חד תני ייסר וחד תני יאסר. מאן דתני ייסר כדאמרן. ייסר עצמו בצלו בתפלת המנחה, ואיסור אסור על עצמו בתפלתו. ומאן דתני יאסר כדתייהו להן כל אינש דיתירי עלוהי [ומקדמת דנא] יאסר. כיצד יחיד שקיבל עליו תענית שני וחמישי (ושני) של כל השנה, ואיעורו בהן ימים טובים הכתובים במגילת תענית, כגון שמונת ימים שמייה, שחיה (חדש) ניסן וכיוצא בהן דלא להתענה בהן, אם נדרו קודם

(א) שחיתין לילי וכו' בענין. (ב) יוס' בראש"ש שאם ספיק כל דברי רבינו כגון ומכאן דלגבי ע"ט.